

Zdroje

Prameny

- Amélineau, Émile, ed. a překl., *Les oeuvres de Shenudi*, Paris: Leroux, 1907.
- Bell, David N., překl., *The Life of Shenute by Wissa (Besa)*, Kalamazoo, MICH: Cistercian Press, 1988.
- Brinner, William, ed. a překl., *Al-Thalabi: Arais Al-Majalis Fi Qisas Al-Anbiya / Lives of the Prophets*, Leiden: Brill, 2002.
- Bustān al-ruhbān* [Zahrada mnichů], ed. Ladžnat al-taḥrīr wa 'l-našr, Muṭrānījat Banī Suwajf wa 'l-Bahnasā, 1968.
- Butler, Edward Cuthbert, ed. a překl., *The Lausiac History of Palladius*, Cambridge: Cambridge University Press, 1898, reedice 2014. Text *Historia monachorum in Aegypto* je na s. 257–277.
- Džūrdž, Athanāsius Fahmī, ed., *Al-Dasqūlija* [Didaskalia], Schoeningh 1905. Zdroj online na <https://st-takla.org/books/fr-athnasion-fahmy/patrology/daskalia.html>. [12.7.2022] je však už zrušen.
- Ehrman, Bart – Pleše, Zlatko, ed. a překl., *The Apocryphal Gospels: Texts and Translations*, Oxford: University Press, 2011. Arabské evangelium o Ježíšově dětství je na s. 73–113.
- Evetts, Basil Thomas Alfred., ed., [*Abū 'l-Maqārim*] *The Churches and Monasteries of Egypt and some neighbouring countries*, 2 sv., Oxford: Clarendon, 1895.
- Funk, Franciscus Xaverius, ed., *Didascalia et Constitutiones apostolorum*, Paderborn: Schoeningh, 1905.
- Goeje, Michael Jan, ed., *Al-Ṭabarī: Tārīch al-rusul wa 'l-mulūk*, [Dějiny proroků a králů], sv. 1, Leiden: Brill, 1879.

- Havrda, Lukáš, překl., *Klement Alexandrijský: Stromata*, sv. VII, Praha: OIKOYMENH, 2012.
- Jūsāb, usquf Fūwa, *Ta'riḥ al-baṭārika* [Dějiny patriarchů], al-Qāhira: Maḥabba, 2003. Historie pohnutí mukattamských skal je na s. 159–161.
- Layton, Bentley, ed. a překl., *The Canons of Our Fathers: Monastic Rules of Shenute*, Oxford: University Press, 2014.
- Leipoldt, Johannes, ed., *Sinuthii Archimandritae Vita et opera omnia*, CSCO sv. 5, Copti 2, Paris: Gabalda – Leipzig: Harrassowitz, 1913.
- Malan, Solomon C., překl., *Maqrizi: A Short History of the Copts and Their Church*, London: Nutt, 1873.
- Maloney, George A., překl., *Pseudo-Macarius: Fifty Spiritual Homilies and the Great Letter*, New York – Mahwah: Paulist Press, 1992.
- Maqrīzī, al-, Taqī al-Dīn Aḥmad b. 'Alī, *Al-chiṭaṭ wa 'l-āthār* [Topografie a historie Egypta], sv. 1, Bulaq 1853.
- Migne, Jean Paul, ed., „Eusebius (Pamphili): Historia Ecclesiastica“, *Patrologia graeca*, sv. 20, kol. 9–909.
- Mingana, Alphonse, překl., *Vision of Theophilus: the Book of the Flight of the Holy Family into Egypt*, Woodbrooke Studies 3.1, Cambridge: Heffer & Sons, 1931.
- Monferrer-Sala, Juan Pedro, ed., *The Vision of Theophilus: The Flight of the Holy Family into Egypt*, Piscataway, NJ: Gorgias Press, 2015.
- Muqaffa', Sāwīrus ibn al-, *Ta'riḥ al-baṭārika* [Dějiny patriarchů], al-Qāhira: Maḥabba, 2004. Historie pohnutí mukattamských hor je na s. 124–125.
- Pavlík, Jiří, překl., *Palladios: Poučné příběhy pro komořího Lausa*, Praha: Benediktinské arciepatství u svatého Vojtěcha a svaté Markéty, 2002.
- Qalāda, Walīd Sulajmān, ed., *Kitāb ta'lim al-rusul – al-Dasqulīja* [Učení apoštolů – Didaskalia], al-Qāhira: Dār al-thaqāfa, 2002.
- Qalqašandī, al-, Šihāb al-Dīn, Aḥmad b. Alī, *Ṣubḥ al-a'šā* [Úsvit pro nevidomého], al-Qāhira: b.ed., 1918.
- Roberts, Alexander – Donaldson, James – Coxe, Arthur Cleveland, eds., „The Pseudo-Gospel of Matthew“, in: *Ante-Nicene Fathers*, sv. 8, ed. New York: Christian Literature Publishing, 1886.
- Schaff, Paul, překl., *Athanasius: Vita S. Antonii – Life of Saint Antony*, Nicene and Post-Nicene Fathers, sv. 1 (2-04), s. 188–221.
- Schneider, Gerhard, ed., „Evangelia infantiae apokrypha – Apokryphe Kindheitsevangelien“, in: *Fontes christiani*, sv. 18, Freiburg: Herder, 1995. Arabské evangelium o Ježíšově dětství je na s. 61–65.

- Schulz-Flügl, Eva, *Rufinus Aquileiensis: Historia monachorum in Aegypto*, Berlin – New York: De Gruyter, 1990.
- Sleman, Abraam D., ed., *St. Basil Liturgy*, pdf na www.copticchurch.net.
- Ṭabarī, al-, Abū Dža'far M. b. Džarīr, al-, *Ta'riḥ al-rusul wa 'l-mulūk* [Dějiny proroků a králů], Bajrūt: Dār al-kutub al-'ilmīja, 1987.
- Tha'labī, al-, Abū Iṣḥāq Aḥmad b. Muḥammad, *'Arā'is al-madžālis fī qiṣaṣ al-anbijā* [Příběhy proroků], Bajrūt: Dār al-Fikr, 1420/2000.
- Theofilus al-Iskandarī, „Majmar“, MSS VatArab 698, fol. 106v – 137r. *Corpus dei manoscritti copti letterari*, Roma: La Sapienza. Digitalizovaný korpus koptských textů.
- Vlček, Jan, překl., *Makarius Aegyptský: Padesát homilií duchovních*, Dědictví svatého Prokopa, sv. 16, Praha: Knihtiskárna Cyrillo-Methodějská, 1876.
- Wüstenfeld, Ferdinand, ed., *Maqrizi: Geschichte der Copten* [Aḥbār Qibṭ Miṣr], Göttingen: Dieterich, 1845.

Odborná pojednání

- 'Abd al-Masiḥ, Sajjid 'Arūs, *Magī' al-'ā'ila al-muqaddasa 'ilā 'arḍ miṣr*, al-Qāhira, 2000.
- Antony, al-, Ruwais, *Coptic Orthodox Monastery of St. Antony the Great*, Cairo: St. Antony Monastery, b.d., informační brožura.
- Atalla, Nabil Selim, *The Escape to Egypt according to Coptic Tradition*, Cairo: Lehnert and Landrock, 1993. Fotoprůvodce.
- 'Aṭija, 'Azīz Sūrjāl, *Tārīḥ al-masiḥīja al-šarqīja*, al-Qāhira: Maḥabba, 2005.
- Atiya, Aziz Suryal, *A History of Eastern Christianity*, Millwood, NY: Kraus Reprint, 1980.
- Burmester, Oswald Hugh Edward, *A Guide to the Ancient Coptic Churches of Cairo*, Cairo: Société d'archéologie copte, 1955.
- Butler, Alfred Joshua, *The Ancient Coptic Churches of Egypt*, sv. 2, Oxford: Clarendon Press, 1970.
- Clarke, Somers, *Christian Antiquities in the Nile Valley: A Contribution towards the Study of the Ancient Churches*, Oxford: Clarendon Press, 1912.
- Baedeker, Karl, *Egypt and the Sudan: Handbook for Travellers*, 8th revised edition, Leipzig: Baedeker, 1929.
- Monneret de Villard, Ugo, *The Temple of the Imperial Cult at Luxor*, Archaeologia, Second Series, London: Society of Antiquaries, 1953.
- Capuani, Massimo, „Kellia“, *Rākūtī*, 1 (2008), s. 36–39.

- Capuani, Massimo – Meinardus, Otto Friedrich August, *Christian Egypt: Coptic Art and Monuments Through Two Millennia*, Collegeville, Minn.: Liturgical Press – The American University in Cairo Press, 2002.
- Coptic Orthodox Monastery of the Holy Virgin St. Mary Almuharraq*, brožovaná publikace, vydal Klášter Panny Marie al-Muharraq, Asjút, bez datace.
- Courbeau, Pierre, „Šahrā' kīllīā: ḥafā'ir bi-dajr mišr qadīm“, *Rākūtī*, 1 (2008), s. 16–21.
- Fanous, Daniel, *A Silent Patriarch: Kyrillos VI (1902–1971), Life and Legacy*, Yonkers, NY: St Vladimir's Seminar Press, 2019.
- Gabra, Gawdat – Takla, Hany, *Christianity and Monasticism in Upper Egypt: Part 1, Akhmim and Sohag*, Cairo: Scholarship Online, 2008.
- Gabra, Gawdat, *Be Thou There: The Holy Family's Journey in Egypt*, Cairo: The American University of Cairo Press, 2001.
- Gabra, Gawdat, *Coptic Monasteries: Egypt's Monastic Art and Architecture*, Cairo – New York: The American University in Cairo Press, 2002.
- Gabra, Gawdat, *Historical Dictionary of the Coptic Church*, Cairo: The American University in Cairo Press, 2008.
- Grigorius, bishop, *St. Mary's Transfigurations (The Coptic Orthodox Church of Zeitun)*, Cairo: Dar Memphis Press, 1968
- LaFave, Peter „When Mary Returned to Egypt: The Apparitions at Zeitoun“, *The Christian Review*, 21. 1. 2016.
- „A Place of Pilgrimage“, *Al-Ahram Weekly*, č. 540, 28 June – 4 July 2001.
- Grypeou, Emmanouela, „The Visions of Apa Shenute of Atripe': An Analysis in the History of Traditions of Eastern Christian Apocalyptic Motifs“, in: Monferrer-Sala, Juan Pedro, ed., *Eastern Crossroads: Essays on Medieval Christian Legacy*. Gorgias Eastern Christian Studies, sv. 1, Piscataway: Gorgias Press, 2007, s. 157–168.
- „Apparition miraculeuse de la sainte Vierge a Zeitoun“, *Le Monde copte*, 1 (1977), s. 23–32.
- Makary, Marina, „2 April 1968: a Blessed Day for Millions of Coptic Christian Egyptians“, <https://egyptianstreets.com/2022/04/02/2-april-1968-a-blessed-day-for-millions-of-coptic-christian-egyptians/> [3.4.2025].
- Ḥusnī, Fārūq – Abrām, anbā, uskuf al-Fajjūm, *Wathā'iq tanaššur al-'auwal marra min riḥlat al-'ā'ila al-muqaddasa li-'arḍ mišr*, 'Ajn Šams: b. ed., 2000.
- Innemée, Karel, „Deir al-Surian – Treasure Chest in the Desert“, *RAWI, Egypt's Heritage Review* 3 (2011).

- Labib, Pahor, „The Coptic Museum and the Fortress of Babylon“, *Rākūtī*, 1 (2008), s. 36–39.
- Meskeen, al-, Matta, *Coptic Monasticism and the Monastery of St Macarius: A Short History*, Scetis: Monastery of St Macarius, 1984.
- Mattāus, anbā, *Zijāra ilā dajr as-sūrjān*, informační brožura, Dajr as-Sūrjān, b.d.
- Meinardus, Otto Friedrich August, *The Holy Family in Egypt*, Cairo: The American University of Cairo Press, 2002.
- Meinardus, Otto Friedrich August, *Two Thousand Years of Coptic Christianity*, Cairo – New York: The American University in Cairo Press, 1999, 2. vydání 2002.
- Meindardus, Otto Friedrich August, *The Historic Coptic Churches of Cairo*, Cairo 1994.
- Mesīḥa, Hašmat, *Kanīsa wa-dajr al-sajjida al-‘adhrā marjam bi ‘l-ma‘ādī / The Church and Monastery of the Virgin Mary, Maadi*, arabsko-anglická informační brožura, bez vydavatele či datace.
- Mikulicová, Mlada, *Biskup Severus z Ašmúnajnu: křesťané a muslimové ve fátimovském Egyptě*, Praha: Univerzita Karlova – Nakladatelství Karolinum, 2002.
- Mikulicová, Mlada, „Islám a podmaněný lid: Pohled do knihy Žaka Tádžira Koptové a muslimové“, *Salve: Revue pro teologii a duchovní život*, 26 (2016), s. 61–76.
- Riḥlat al-‘ā’ila al-muqaddasa ‘ilā mišr*, al-Qāhira, b.ed., 2000.
- Ramzī, Nelly Šafīq, „‘Imārat al-kanā’is al-qibtīja: al-madchal wa ‘l-qā’āt al-mulḥaqa bihi“, *Rākūtī*, 3 (2006), s. 6–10.
- Šādiq, ‘Ādil Fachrī, „Al-qilālī: minṭaqat al-‘adīra al-qibtīja bi ‘l-wadḥh al-baḥrī“, *Rākūtī*, 1 (2008), s. 30–32.
- Siliotti, Alberto, *Coptic Egypt*. Cairo: The American University of Cairo Press, 2007. O putování Svaté rodiny je na s. 8–11.
- Šukrī, Munīr, „Minṭaqat dḥabal nitrijā au al-barnūdḥ“, *Rākūtī*, 1 (2008), s. 19–23.
- Tāgir, Jacques: *Aqbāt wa muslimūn*. Al-Qāhira 1952.
- The Coptic Encyclopedia*, Atiya, Aziz Suryal, ed., 8 svazků, New York – Toronto – Sydney – Oxford: Macmillan, 1991.
- Wilson, Charles, *Picturesque Palestine, Sinai and Egypt*, New York: Appleton, 1881.

Internetové zdroje v arabštině

Architektura koptského chrámu: Šurūt binā’ duwar al-‘ibāda fī mišr,
www.marefa.org [24.7.2022].

- Klášter Muharrak**, reportáž „Dajr al-Muḥarraḡ“ v internetovém deníku *Al-jaum as-ṣābi'*.
- Klášter Syřanů, verše patriarchy Šenuđy III.:** http://www.st-mary-alsourian.com/index.php?option=com_content&view=article&id=755&Itemid=901&lang=ar [9.2.2022].
- Klášter Syřanů**, webová stránka: <http://www.st-mary-alsourian.com/index.php?lang=ar> [9.2.2022].
- Klášter Muharrak, historie:** „Tārīḡ dajr al-'Adhrā al-Muḥarraḡ“ na <https://st-takla.org/Coptic-History/places/monasteries/africa/egypt/st-mary-muharraḡ/history.html> [15.2.2022].
- Koptská liturgie:** www.st-takla.org [20.2.2022].
- Liturgie hodin, agpíja:** <http://www.copticplace.com/Prayers/Arabic/Agpya.html> [14.7.2022].
- Maádi, chrám Panny Marie:** Muḥammad al-Aḡmadī, „Kanīsat Marjam al-'Adawīja bi'l-Ma'ādī bidājat riḡlat al-'ā'ila al-muḡaddasa li-Miṣr“, *Al-jaum as-ṣābi'*, internetový deník, na <https://www.youm7.com/story/2021/6/6> [24.4.2022].
- Mukattam**, stránka chrámu svatého Šimona Koželuha: www.samaanchurch.com [4.8.2022].
- Zeitún**, liturgické modlitby: <https://www.zeitun-eg.org/agpeya.html> [4.7.2022].

Internetové zdroje v angličtině

- Abú Serga**, o chrámu: <https://egyptianstreets.com/2021/12/17/inside-the-church-of-abu-serga-a-hidden-gem-where-the-holy-family-sought-refuge/> [24.4.2022].
- Apokryfní evangelium svatého Matouše** na <http://www.gnosis.org/library/psudomat.htm>. [24.2.2022].
- Architektura koptského chrámu:** http://www.copticheritage.org/orthodoxy/architecture_of_the_coptic_church [24.7.2022].
- Jūsuf al-Qaradāwī**, kniha: https://books.google.cz/books/about/The_Lawful_and_the_Prohibited_in_Islam_A.html?id=v21NCwAAQBAJ&redir_esc=y [24.4.2022].
- Kiril VI.**, výroky: <http://tonyrezk.blogspot.com> [8.8.2022].
- Klášter Muharrak**, historie: <https://st-takla.org/Coptic-History/places/monasteries/africa/egypt/st-mary-muharraḡ/history.html> [15.2.2022].

- Kláster Muharrak, život mnichů:** <https://almuharragmonastery.com/attribute-of-monastic-life.html> [15.2.2022].
- Kláster svatého Antonína, fresky:** „Pantocrator: two wall paintings“ na <https://almuharragmonastery.com/attribute-of-monastic-life.html> [19.2.2022].
- Kláster svatého Antonína, restaurátorské práce:** <https://www.arce.org/monastery-st-anthony> [18.2.2022].
- Kláster svatého Antonína, život mnichů:** Will Rasmussen, „Modernity Meets Monasticism in Egypt’s Desert“, Reuters, May 29, 2008, na <https://www.reuters.com/article/us-egypt-monastery-idUKL1320209620080529> [19.2.2022].
- Kláster Syřanů, archeologický výzkum:** Dobrochna Zielińska, „Deir al-Surian – Monastic Church“, project report, Wydział archeologii Uniwersytetu Warszawskiego, 13. 3. 2019 na <https://www.archeologia.uw.edu.pl/en/deir-al-surian-monastic-church/> [9.3.2022].
- Kláster Syřanů, fresky:** <https://st-takla.org/Coptic-History/places/monasteries/africa/egypt/st-mary-sourian/monuments-frescoes.html> [9.3.2022].
- Mukattam,** reportáž o chrámu svatého Šimona Koželuha: „Saint Simon Monastery: A Deeper Look Into Egypt’s Massive Cave Church“, *Egypt Today*, Mon, 21 Dec 2020.